

І. Б. Швець

МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ВІННИЧЧИНИ В РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ: ТВОРЧИЙ ДОСВІД, СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

У статті досліджене музичне життя Вінниччини періоду незалежності України на прикладі провідних професійних та аматорських художніх колективів. Розкрито особливості творчої діяльності вінницького муніципального Академічного камерного хору "Вінниця", обласного Академічного ансамбля пісні і танцю "Поділля", обласного Академічного камерного оркестру "Аркада", дитячого Народного хореографічного колективу «Барвінок», вінницького муніципального естрадно-духового оркестру «ВінБенд». Висвітлено творчі здобутки художніх колективів, відображено активну музично-просвітницьку й концертну діяльність, відзначено високу професійну майстерність виконавців. Окреслено нові сучасні тенденції розвитку музичної культури вінницького регіону.

Ключові слова: музичне життя Вінниці, художні колективи, репертуар, виконавці, концертна діяльність, професійність.

Сучасний етап розвитку вітчизняної наукової думки характеризується зростанням інтересу вчених до проблем регіональної культури. Цей процес суттєво активізувався наприкінці ХХ століття зі встановленням державної незалежності України і стимулював появу наукових праць, зокрема досліджень розвитку музичного мистецтва в культурі окремих регіонів України. Наукові розвідки покликані виявити неповторність та самобутність культурного середовища в межах того чи іншого регіону.

Особливості становлення і розвитку музичної культури України висвітлені в багатьох регіональних дослідженнях. Культуру західного регіону України досліджували І.Бермес, Р.Дудик, Л.Ігнатова, Л.Мороз, О. Миронова, Р.Римар, Л.Романюк, Т. Росул, І.Ярошенко та ін. Музична культура Східної України відображена в працях Н. Костенко, Т.Медведнікової, В.Мітлицької,

А.Рум'янцевої, С.Хананаєва. Особливості музичної культури та традицій південної України та Автономної Республіки Крим досліджували А.Білик, Е. Дагілайська, А.Желан, О.Караульна, О.Маркова, Т.Мартинюк, Н.Остроухова, Ю.Сагіна, М.Слабченко, І.Шатова, Л.Шилова, С.Шукліна). Культурне середовище північної частини України вивчали О.Васюта, П.Даценко, Л.Дорохіна, І. Конончук, Г.Локощенко, Т.Ляшенко, Центральний регіон з його багатотисячними музичними традиціями висвітлений у наукових працях та статтях М.Долгих, А.Литвиненко, І.Швець, Т.Бурдейної-Публіки. Сучасні наукові публікації О.Верещагіної, К.Дабіжі, Н.Кузьмінець, Н. Кушки, О.Сливки висвітлюють різні аспекти художньої діяльності мистецьких колективів Поділля. Водночас, попри вагомий науковий та практичний значимість досліджень мистецтвознавчої орієнтації, питання щодо існування музичної культури Вінниччини в контексті Української культурної парадигми періоду незалежності залишаються малодослідженими. Тому метою даної статті є розкриття особливостей розвитку музичної культури Вінниччини та творчої діяльності провідних художніх колективів Вінниці періоду незалежності України.

Після здобуття Україною незалежності в 1991 році настає новий етап розвитку українського суспільства, Україна як суверенна демократична держава проголошує радикальні реформи. Утворюється нова соціокультурна ситуація в суспільстві: нові соціально-економічні умови, форми власності, характер стосунків між людьми, система цінностей. Основні принципи державної політики в галузі культури спрямовані на відродження і розвиток культури української нації, забезпечення свободи творчості, вільного розвитку культурно-мистецьких процесів, реалізацію прав громадян на доступ до культурних цінностей, створення матеріальних та фінансових умов розвитку культури. Українська культура становиться фактором консолідації українського суспільства, духовно інтегруючою силою в умовах соціальних трансформацій та складних політичних та економічних подій.

Внаслідок економічної кризи на початку 90-х років відбувся розпад традиційно централізованої, одержавленої галузі культури. Посткомуністичні

еліти помітно втратили інтерес до культури "як політичного чинника, як засобу ідеологічної обробки населення" [1, с. 446]. Наприкінці ХХ століття в Україні відбулося суттєве згорання концертної діяльності. Це було пов'язано з обмеженням державного фінансування і недостатком можливостей вирішувати нагальні творчо-господарські питання. Ускладнилася робота музичних театрів, концертних організацій та окремих художніх колективів з композиторами, лібретистами, авторами літературних текстів щодо створення та постановки нових концертно-сценічних творів. Внаслідок ліквідації державного Гастрольного плану гострою залишалася проблема невпорядкованості концертно-гастрольної діяльності.

За відсутності належного державного фінансування, в Україні з'являються інші механізми матеріального забезпечення сфери культури: створюються благодійні фонди, культурні товариства, об'єднання митців, активізується діяльність меценатів.

Попри суперечності культурно-історичного процесу в цей період на Вінниччині відбувається поживлення та урізноманітнення мистецького життя за рахунок великої кількості творчих колективів і окремих виконавців.

Продовжують плідно працювати створені раніше й виникають нові професійні та аматорські мистецькі колективи, які, наповнюючись національним змістом, саме в роки незалежності України отримали міжнародне визнання.

У 1990-х роках продовжує плідну діяльність Академічний камерний хор "Вінниця" під керівництвом народного артиста України Віталія Газінського. Дослідники відзначають, що цей колектив продовжує традиції хорового виконавства Поділля, які були закладені ще на початку ХХ століття [2, с. 11]. У своїй роботі з колективом В. Газінський дотримується основних принципів і методів одеської хорової школи, яка була започаткована К. Пігровим і Д. Загорецьким. Репертуар колективу відзначається жанрово-стильовою розмаїтістю. Концертні програми містять обробки українських народних пісень, українську класику (твори С. Людкевича, М. Леонтовича, К. Стеценка, О. Кошиця, Л. Дичко, В. Зубицького, Є. Станковича). Особливе місце в репертуарі

колективу відводиться творам вінницьких композиторів. Поділля - це батьківщина і творча колыска багатьох визначних українських митців, імена М. Леонтовича, Р. Скалецького, П. Ніжинського посідають належне місце в репертуарі професійного хорового колективу [3, с. 34].

Духовна музика представлена творами Й. С. Баха, В. А. Моцарта, хоровими концертами Д. Бортнянського, П. Чеснокова, О. Архангельського, М. Куліковича, А. Веделя, М. Березовського.

На початку 1990-х років Академічний камерний хор "Вінниця" отримав міжнародне визнання. Колектив здобув Гран-Прі на другому фестивалі християнської музики "Могутны Божа", що проходив у Могилеві (Білорусь) у липні 1994 р. У 1995 р. Академічний камерний хор "Вінниця" успішно виступив на XXIII міжнародному хоровому конкурсі ім. Г. Димитрова у Варні (Болгарія). Колектив отримав Гран-Прі та чотири спеціальних призи, зокрема спеціальний приз за найкраще виконання твору обов'язкової програми ("Херувимська № 4" Д. Христова), а найкращим диригентом конкурсу став Віталій Газінський. Цього ж року на міжнародному фестивалі хорової музики "Південна Пальміра – 95", що відбувся в Одесі, хор також отримав Гран-Прі. Таку ж нагороду колектив здобув у 1996 р. на конкурсі "Поющая Россия" у Москві (Росія), на міжнародному хоровому конкурсі у м. Пінчув (Польща) у 2006 р., на конкурсі "Поющий мир" у Санкт-Петербурзі (Росія) у 200 р [4, с. 282]. Велика кількість нагород, отриманих колективом, свідчить про популярність вінницького хору і його високу виконавську майстерність.

Сьогодні відомий вінницький колектив веде плідну концертну і музично-просвітницьку діяльність, що сприяє розвитку національних хорових традицій. Цей колектив є окрасою не лише подільської хорової школи, а й помітним явищем у музичному житті незалежної України.

У другій половині 1990-х років відбулося реформування діяльності Державного ансамблю пісні і танцю "Поділля". Художнім керівником ансамблю став заслужений артист України Анатолій Кондюк. З його діяльністю пов'язані зміни у виконавському складі та в репертуарній політиці колективу. Збільшилася

чисельність оркестрової та балетної груп, художніми засадами творчості колективу стала опора на подільський пісенно-обрядовий фольклор, підкреслення національного колориту шляхом використання народного музичного інструментарію, створення масштабних концертних програм на основі хорових, танцювальних і музично-інструментальних обробок фольклорних жанрів.

Творчість ансамблю пісні і танцю "Поділля" характеризується пошуками нових жанрів і форм мистецького синтезу, тенденцією до театралізації хорового співу, використанням сучасної сценографії. Це яскраво відображено у концертних програмах колективу "Подільська рапсодія", фольк-шоу "Поділля має таланти", "Ой, зійдімося, роде!" та інших. [5]. Упродовж сімдесяти років плідної творчої діяльності ансамбль побував з гастроями у Франції, Іспанії, Японії, Англії, Німеччині, Польщі, Швейцарії та інших країнах світу.

Академічний ансамбль пісні і танцю "Поділля" активно виконує просвітницьку функцію у межах дитячого абонементу Вінницької обласної філармонії. Найбільшу популярність у школярів мають концерти-вистави "Весілля на Поділлі", "Козацькі пригоди", "Колядки та щедрівки". При ансамблі функціонує "Школа мистецтв", в якій вивчає народно-сценічну хореографію та спів понад сто дітей. Отже, активна творча діяльність колективу сприяє ознайомленню широких кіл громадськості з найкращими зразками народнопісенного та танцювального мистецтва Вінниччини.

Важливою подією у музичному житті Вінниці стало заснування у 1993 році камерного оркестру "Аркада" (керівник – заслужений діяч мистецтв України Георгій Курков). Цей оркестр виконує важливу функцію у популяризації академічного інструментального мистецтва.

В репертуарі оркестру твори різних стилів та жанрів українських і зарубіжних композиторів: музика бароко, класицизму, романтизму, твори сучасних митців. Академічний камерний оркестр "Аркада" здійснює спільні проекти із відомими українськими та зарубіжними солістами, серед них Н.Матвієнко, О.Гурець, Л.Шутко, В.Буймістер, Н.Дацько, О.Рівняк, В.Доценко,

В.Борисов, Ю.Яценко, І.Оловніков, І.Швець, А.Шилклопер, Д.Пер'є, А.Кондаков, К.Кулька, Х.Ленардт, Г.Олькевич, А.Набіулін, К.Векслер, Ф.Рошіньо, В.Курилів, К. Шарапов, Ф.Вілла та ін. [6, с. 117].

Оркестр "Аркада" веде активну концертно-гастрольну діяльність в Україні та поза її межами (Білорусь, Польща). Колектив був неодноразовим учасником міжнародних музичних фестивалів: "Магутны Божа" (Білорусь, Могильов, 1994), "Радом – Ороньсько" (Польща, 1995, 1997), "Пам'яті Святослава Ріхтера" (Україна, Житомир, 2000), "Чайковський і фон Мекк" (Україна, Вінниця, 2003 – 2012), "Травневі музичні зустрічі" (Україна, Кіровоград, 2005, 2012), "Музичні прем'єри сезону" (Україна, Київ, 2006), "Контрасти" (Україна, Львів, 2005), "Міжнародні дні джазової музики" (Україна, Вінниця, 2003, 2005, 2006, 2010), "Барви музики ХХ сторіччя" (Україна, Вінниця, 2002, 2006, 2009), "Музика в монастирських мурах" (Україна, Вінниця, 1999, 2008, 2010, 2014). З ініціативи керівника і виконавців оркестру у Вінниці були проведені фестивалі камерної музики: "Бах та його епоха" (1995), "Амадеус" (1996), "Аркада плюс" (1997), "Шопеніана ХХ" (1999), "Бетховенські асамблеї" (2000), "Мистецьке коло" (2007). Визнання художніх досягнень оркестру в Україні та за її межами є яскравим свідченням високої майстерності та художньої досконалості виконавського мистецтва колективу.

Українське хореографічне мистецтво широко пропагують численні студентські і дитячі самодіяльні хореографічні колективи Вінниччини. Завдяки самотньому таланту вінницьких хореографів П. Бойка, В. Бойка, А. Кондюка, О. Дернової та інших знаних митців танець у всіх його багаточисленних формах і стилях активно розвивається у професійних та аматорських колективах.

Народний ансамбль танцю «Барвінок» – відомий в усьому світі дитячий колектив надзвичайно високого професійного рівня. «Той, хто бачив концертні виступи вихованців «Барвінка», навряд чи зміг приховати захоплення від майстерності юних танцівників, довершеності виконання рухів та елементів, з одного боку, а з іншого не залишає байдужим широта їх інтересів, розмаїття

напрямів, жанрів та видів мистецтва, які підвладні юним артистам», - так високо оцінив роботу Народного ансамблю танцю «Барвінок» генеральний директор - художній керівник Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України ім. П.Вірського, Голова Національної хореографічної спілки України, Герой України, Народний артист України, завідувач кафедри хореографії Національного педагогічного університету ім. М.Драгоманова Мирослав Вантух [7].

Протягом останніх років ансамбль носить почесне звання найкращого дитячого танцювального колективу України. Вихованці «Барвінка» побували на гастролях у більш ніж 20 країнах світу: Росії, Білорусі, Молдові, Польщі, Чехії, Сербії, Чорногорії, Угорщині, Австрії, Словаччині, Греції, Туреччині, Франції, Італії, Німеччині, Іспанії, Англії, Китаї, Японії та ін. Колектив неодноразово знімався на центральному, українському, польському, сербському, японському телебаченні та CNN.

На основі Народного ансамблю танцю "Барвінок" у 1996 році був створений Вінницький міський Центр художньо-хореографічної освіти дітей та юнацтва "Барвінок". За роки існування Центр став осередком народної культури та центром виховання підростаючого покоління засобами українського національного мистецтва. У більш ніж 70 гуртках та класах Центру навчається більше 1600 дітей віком від 5 до 17 років.

З 1997 року на базі Центру "Барвінок" було створено хореографічну школу, навчання в якій відбувається за авторськими програмами.

Основу репертуару ансамблю складають українські народні танці. Абсолютна більшість танцювальних номерів поставлена Народним артистом України Петром Бойком, який є засновником та незмінним керівником ансамблю. В першу чергу це українські танці "Козачок", "Тропотянка", "Волинська полька", "Гопак" та інші. Значну частину репертуару створено на основі подільського фольклору. Значним досягненням в роботі ансамблю є створення одноактного українського балету "Пригоди "Барвінка" за мотивами творів Богдана Чалого.

Велика увага приділяється вивченню пісенному фольклору Поділля. У 1989 році були створені фольклорна група ансамблю танцю «Барвінок», яка відтворює на сцені перлини музичної спадщини та студія ручної художньої вишивки «Барвінкові візерунки». Сьогодні студія художньої ручної вишивки є лауреатом Міжнародного фольклорного фестивалю, фольклорна група ансамблю – лауреат багатьох всеукраїнських та міжнародних фестивалів, у 1993 році їй присвоєно звання «Зразковий художній колектив». Унікальність цього явища полягає в тому, що учасниками всіх цих творчих колективів – і ансамблю танцю «Барвінок», і фольклорної групи, і гуртків художньої вишивки є одні і ті самі діти. Фактично кожен учасник ансамблю крім хореографії навчається ще й співати, вишивати або грати на одному чи навіть на кількох українських музичних інструментах. Аналогів такого поєднання немає не тільки на Україні, але й у світі. У 2002 році ансамбль танцю «Барвінок» отримав почесне звання "Народний художній колектив".

У 1996 році вінницькими музикантами Ю. Шепета і М. Гладецьким було започаткований джазовий проект, який згодом став культурною візитівкою Вінниці та всієї області. Сьогодні це відомий міжнародний фестиваль «Vinnytsia jazzfest». Протягом двадцяти років джаз у всьому його розмаїтті напрямків презентували джазмени з Німеччини, Польщі, Швейцарії, Румунії, Італії, Австрії, Іспанії, Канади, Індії, США, Росії та України.

За традицією, яку було започатковано у 2011 році, на фестивалі представляє Україну вінницький муніципальний джазовий оркестр «ВінБенд», художній керівник та диригент – заслужений артист України Валерій Новосад.

У 2010 році було створено вінницький муніципальний джазовий оркестр «ВінБенд», і закохана у джаз публіка Вінниці вже не уявляє культурного життя міста без нього. «ВінБенд» складається з найкращих музик міста, серед його артистів є лауреати та переможці різноманітних джазових фестивалів. Полум'яна, багата нюансами, злагоджена гра оркестру незмінно приводить у захват слухача. [8].

За останні роки оркестром здійснено понад 300 концертних виступів. На сьогоднішній день у своєму доробку оркестр має більше 35 концертних програм, серед них «Весняний дивертисмент», «В джазі тільки діти або Junior Jazz», «Україно моя - пісне моя», «Пісні воєнних часів», тематична лекція «Дітям про джаз та джазовий оркестр» та інші.

Репертуарна політика оркестру дуже різноманітна: класичні та сучасні джазові аранжування, естрадні обробки музики з улюблених кінофільмів, твори українських авторів та популярні мелодії радянської та зарубіжної естради. Досвід роботи кожного музиканта окремо і оркестру в цілому дозволяє їм з успіхом виступати на різних сценах. Концерти «ВінБенду» завжди відбуваються в атмосфері живої енергетики, яка не залишає байдужим жодного слухача.

Завдяки створенню колективу стали можливі якісні проекти вінницьких музикантів з відомими джазовими солістами. Участь оркестру у фестивалі стало традицією і в Україні вже заговорили про «Вінницьку джазову школу». Приєднання оркестру у 2015 році до КП «Центр концертних та фестивальних програм» відкрило перед «ВінБендом» нові перспективи творчої діяльності.

Знаходячи підтримку сучасної української політичної еліти, меценатів, небайдужої вінницької громадськості, за роки незалежності України музична культура Вінниччини сформувалась та існує як потужна і цілісна система у своєму національному багатстві й різноманітності, незважаючи на цілу низку несприятливих умов та певну матеріальну скруту. Отже, попри всі соціально-економічні труднощі, музична Вінниччина живе й набирає сили як частина національної духовності та менталітету.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Шейко В. Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина ХІХ – початок ХХІ ст.): монографія / В. Шейко, Ю. Богуцький. – Київ. Генеза, 2005. – 529 с.
2. Бурдейна-Публіка Т. Становлення і розвиток професійних форм музичного життя Вінниччини як складової культури Подільського краю: автореф. дис. На

здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 26.00.01 "Теорія та історія культури" / Т. Бурдейна-Публіка. – Львів, 2009. – 19 с.

3. Швець І.Б. Музично-педагогічна спадщина Родіона Скалецького в контексті української музичної культури першої половини ХХ століття / І.Б. Швець. – Zbiur artykułow naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej "Osiągnięcia naukowe, rozwój, propozycje" z okazji 200-lecia Uniwersytetu Warszawskiego" – Warszawa: Wydawca: Sp. zo.o. «Diamond trading tour», 2016. - 82 str., Str.33-36

4. Дабіжа К. Історія творчого становлення камерного хору "Вінниця" / К. Дабіжа // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія "Історія". – Вінниця, 2005. – Вип. 9. – С. 279–284.

5. Козак І. Танцює і співає "Поділля" / І. Козак // ДТП. – 2004. – 18 грудня. – С. 12.

6. Сідлецька Т. І. Творча діяльність провідних мистецьких колективів Вінниці періоду незалежності України / Т. І. Сідлецька // Мистецтвознавчі записки : зб. наук. праць. – Київ : Міленіум, 2014. – Вип. 25. – С. 113 -119.

7. Народний ансамбль танцю "Барвінок" Вінницького міського центру художньо-хореографічної освіти дітей та юнацтва "Барвінок" [Електронний ресурс] / Персональний сайт - Народний ансамбль танцю "Барвінок". - режим доступу: <http://barvinok-dance.at.ua/index/0-5>

8. Тарапата Ю. "Він-Бенд" – універсальний оркестр і родзинка джазового фестивалю / Ю. Тарапата // Місто. – 2008. – 5 вересня. – С. 9.

Shvets I.B. MUSIKAL CULTURE OF VINNYTSIA IN THE YEARS OF UKRAINE'S INDEPENDENCE: CREATIVE EXPERIENCE, CURRENT TRENDS

The article explored the musical life of Vinnytsia in the years of Ukraine's independence on the example of the leading professional and amateur artistic collectives.

The features of creativity Vinnytsia Municipal Academic Chamber Choir "Vinnitsa" Academic Song and Dance Ensemble "Podillya", the Academic Chamber Orchestra "Arcata" children's folk choreographic collective "Barvinok" pop-Vinnytsia municipal band "VinBend."

Describes the creative achievements of artistic collectives, displayed an active musical and concert activities , it noted the high professionalism of performance.

Identified current trends in the development of musical culture in Vinnitsa

Keywords: musical life of Vinnytsia, artistic collectives, repertoire, performers, concerto activity.

Швец И.Б. МУЗЫКАЛЬНАЯ КУЛЬТУРА ВИННИЧЧИНЫ В ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ УКРАИНЫ: ТВОРЧЕСКИЙ ОПЫТ, СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ

В статье исследуется музыкальная жизнь Винниччины периода независимости Украины на примере ведущих профессиональных и самодеятельных коллективов. Раскрыты особенности творческой деятельности винницкого муниципального Академического камерного хора «Винница», областного Академического ансамбля песни и танца «Подолье», областного Академического камерного оркестра «Аркада», детского Народного хореографического ансамбля «Барвинок», винницкого муниципального эстрадно-духового оркестра «ВинБенд». Высветлены творческие достижения художественных коллективов, отражена активная музыкально-просветительская и концертная деятельность, отмечено высокое профессиональное мастерство исполнителей. Очерчены новые современные тенденции развития музыкальной культуры винницкого региона.

Ключевые слова: музыкальная жизнь Винницы, художественные коллективы, репертуар, исполнители, концертная деятельность, профессионализм.